

Evaluatie van de Tweede Dialoog Energietransitie in de regio Utrecht

*12 april 2023
in het Academieggebouw
van de Universiteit Utrecht*

Versie 230618 -

Evaluatie van de Tweede Dialoog Energietransitie in de regio Utrecht, 12 april 2023 in het Academiegebouw van de Universiteit Utrecht

De evaluatie is op basis van de indrukken en ervaringen van tien deelnemers die allen antwoord gaven op vragen zoals: *Wat ging goed? Wat kon beter?*

Opgesteld door Guus Schrijvers en Gerard Hoskens, voorzitters van de Initiatiefgroep binnen de *Sociëteit De Constructieve*

Correspondentie-adres:

Guus Schrijvers

Prof. Ritzema Boslaan 5
3571 CL Utrecht

mail@guusschrijvers.nl

Telefoon: 06 3007.4477

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1

Inleiding en verantwoording van de evaluatie 3

Hoofdstuk 2

Samenvatting van de antwoorden per vraag 5

Hoofdstuk 3

Volledige beantwoording door respondenten per vraag 9

Bijlage

Het programma van Dialoog 2 over de VET U16 17

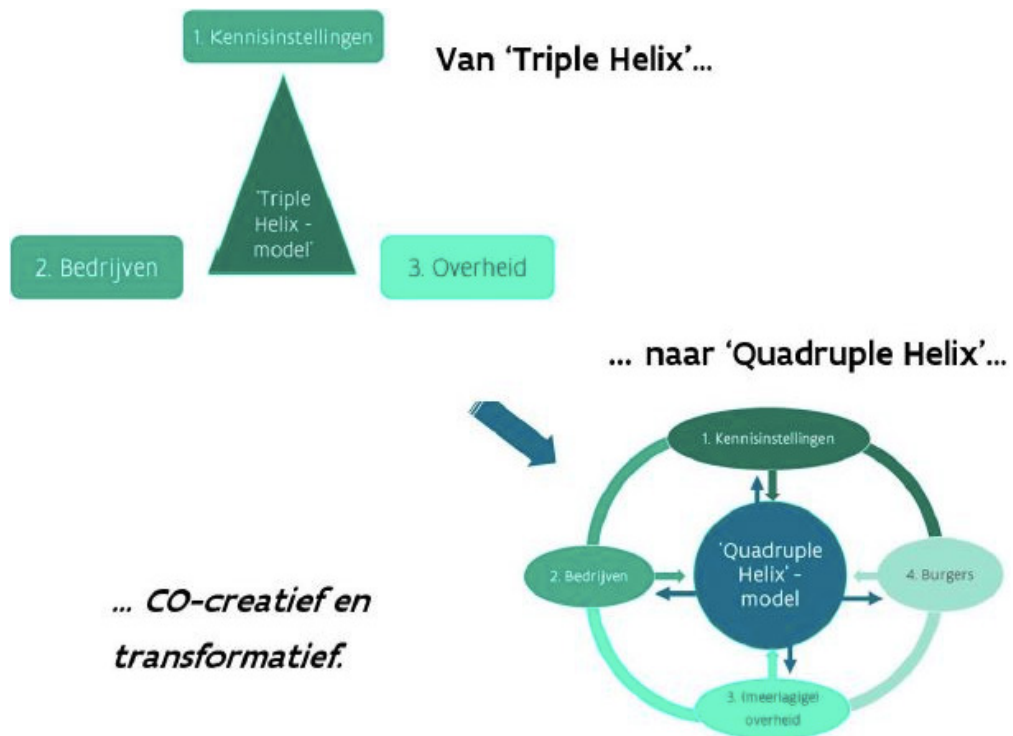
Hoofdstuk 1

Inleiding en verantwoording van de evaluatie

Aanwezig waren 90 personen uit maatschappelijke geledingen: lokale overheden, energiecoöperaties, bedrijfsleven en kenniscentra zoals de Universiteit Utrecht.

Het programma staat vermeld in Bijlage 1. Het bestond oorspronkelijk uit een plenaire opening door wethouders Paul Ruitenbeek te Houten en Lot van Hooijdonk. Daarna volgden tien parallelsessies over actuele Utrechtse onderwerpen met sprekers en gespreksleiders met grote kennis over hun onderwerp zaken. Het evenement had moeten eindigen met reacties van de lijsttrekkers bij de recente provinciale verkiezingen Huib van Essen (Groen Links) en André van Schie (VVD). Zij konden helaas op het laatste moment niet vanwege spoedoverleg over de vorming van het provinciebestuur. Hierdoor ontstond extra-tijd voor informeel overleg tussen deelnemers, sprekers, gespreksleiders en initiatiefgroep.

De dialoogvorm was in 2021 oorspronkelijk opgezet als uitwerking van de van de *Triple Helix* als dialoog- en samenwerkingsvorm tussen 1. overheid, 2 wetenschap en 3. bedrijfsleven. Dit hebben wij uitgebreid tot de *Quadruple Helix* door een vierde partner te benoemen: de energiecoöperaties, die kleinschalig werken voor een klein geografisch gebied. De afbeelding hieronder, aangereikt door een van de respondenten, illustreert de overgang:

Alle deelnemers en personen, die betrokken waren bij de voorbereiding, ontvingen kort na 12 april het verzoek om open vragen te beantwoorden over voorbereiding, inhoud en organisatie van het evenement op 12 april. Tien maakten gebruik van deze uitnodiging. Hun anonieme antwoorden komen hierachter aan de orde.

Wij kozen voor open vragen en niet voor scores zoals rapportcijfers, omdat verhalen als kort antwoord leerzamer zijn en grotere kans bieden op (nog) betere dialogen in de toekomst.

In de samenvatting hierachter volgt eerst de gestelde vraag, dan (*in cursief*) een selectie van passages van de antwoorden en in enkele woorden een samenvattend antwoord per vraag.

In het laatste hoofdstuk worden verwijzingen volledige antwoorden van specifieke anonieme respondenten in **groen** aangegeven.

Van de plenaire inleidingen van Ruitenbeek en Van Hooijdonk is een schriftelijk verslag gemaakt. Die zijn te vinden op deze link <https://constructieve.nl/energie-transitieversnelling/>. Hierover hebben we geen specifieke evaluatievragen gesteld.

Aan deze evaluatie ontbreekt antwoord van de Initiatiefgroep van *De Constructieve* op de vraag: Hoe gaan we op basis van deze evaluatie verder met het versnellen van de energietransitie? Wij verwachten eind juni 2023 te komen met dat antwoord na het voeren van gesprekken met achtereenvolgens:

1. Medewerkers van de provincie Utrecht over de vraag: kunnen we toch nog een keer een dialoog organiseren over de energietransitie met onder meer de genoemde twee lijsttrekkers die verstek lieten gaan op 12 april?
2. Bestuur en programma-commissie binnen de *Sociëteit De Constructieve* over hoe we verdergaan: de meeste gesprekleiders en alle interviewers waren afkomstig van deze sociëteit.
3. Vertegenwoordigers van gemeente Utrecht, Rabobank, Utrecht Development Board en andere adviseurs van de Initiatiefgroep over de inhoudelijke en organisatorische keuzes die te maken zijn voor de derde en latere dialogen.

Hoofdstuk 2

Samenvatting van de antwoorden per vraag

Vraag 1A

Welke parallelsessie woonde u bij?

Negen van de tien respondenten woonden parallelsessies bij. Bij drie sessies (nr. 2 over ervaringen gemeente Houten, nr. 8 over windenergie en nr. 9 over Kennisloket over ontwikkelingen van UU-Copernicus Instituut en gemeente Utrecht) ontbreekt commentaar.

Vraag 1B

Wat ging goed en wat kon beter bij de inleiding en de discussie daarna in de sessie (inhoudelijk en organisatorisch)

Sessie 1: Utrechtse wijk Vechtzoom en Eneco

- >> *Reflecteren op dit soort processen en leerervaringen bleek lastiger dan ik verwacht had en misschien ook niet aan te sluiten op ieders vragen*

Sessie 3: Aquathermie

- >> *Het was een positieve en goed begeleide bijeenkomst.*

Sessie 4: Stand van zaken Regionale Energie Strategie (Discussie over RES)

- >> *Was levendig en zeer de moeite waard. Steven is goede discussieleider. Onduidelijk hoe discussie-resultaat verder doorgespeeld zou worden. verschillend kennisniveau deelnemers.*

Sessie 5: Minder energiegebruik door beperking mobiliteit

- >> *In mijn aftrap had ik inhoudelijk meer aandacht kunnen besteden aan hoe je kunt besparen in het (hoge!) energiegebruik ten gevolge van automobilititeit. zeer content met nieuwe contacten die ik opdeed na afloop.*

Sessie 6: Knelpunteninventarisatie energiecoöperaties

- >> *Was in de aula. Doordat hier twee groepen zaten was het gesprek soms moeilijk te volgen. Goede gespreksleider die zorgde voor een open discussie.*
- >> *Interessante presentatie van issues en knelpunten die compact in beeld kwam via een uitgereikt infosheet.*

Sessie 7: Industrierrein Lage Weide

- >> *De begeleider gaf aan het begin goed de kader aan hoe hij de sessie wilde laten plaatsvinden. Dit zorgde ervoor dat er structuur was en iedereen ook aan het woord kwam. Helaas ontbrak het aan tijd om goed met elkaar inhoudelijk het gesprek te voeren en in het vervolg zou het beter zijn om hier mee tijd voor in te ruimen.*

Sessie 10: Spitsmijding bij netcongestie

- >> *Na een inbreng van het thema door Warmold ten Zijthoff kwamen heel veel vragen los. Ook hier een rustige uitwisseling waarin de inleider de regie had en hield.*

Vraag 2.

Wat ging -inhoudelijk- goed en wat kon beter op de avond (12 april) als geheel?

- >> *Bij de voorbereiding stelde de Interviewer mij goede open vragen en kwam snel na het interview met een puntsgewijs verslag. (...) Nadat ik dit concept heb aangevuld/ verbeterd en aanbod - in overleg - een bijdrage aan de 2e dialoogavond te geven raakte ik het zicht op het definitieve verslag kwijt.*
- >> *Leuke, actieve aftrap; Het totaal verslag pdf op 12 april, de dag, waarop de 2de dialoog plaats vond, had beter enkele dagen tevoren voor deelnemers beschikbaar te zijn. En: Het was in dit verband beter geweest dat het door mij uit te werken thema van de 2de dialoog een directe relatie had met het interviewverslag + pdf.*

Verder alleen korte positieve antwoorden zoals:

- >> *Niets op aan te merken. Was een nuttige en leerzame avond.*

Vraag 3.

Wat ging goed en wat kon beter gelet op de organisatie van de avond en de voorbereiding ervan?

- >> *Ik blijf het thema van de bijeenkomst en dit netwerk erg breed vinden*
- >> *Ik vond de ruimtes voor gesprek en ontmoeten heel erg lawaaierig. Dat hoort wel een beetje bij dit soort netwerkbijeenkomsten waar iedereen dicht op elkaar druk pratend bezig is, maar iets minder volume en rumoer zou ik beter vinden.*
- >> *Ik heb uit mijn sessies de indruk gekregen dat veel deelnemers onvoldoende beseffen waar een dialoog voor staat. In een collectieve aftrap kun je wat een dialoog wel of niet is in enkele seconden demonstreren*
- >> *Het programma zorgde ervoor dat er goede inhoudelijke gesprekken ontstonden met allerlei verschillende partijen. Het was alleen jammer dat het ontbrak aan tijd om deze inhoudelijke gesprekken goed met elkaar te kunnen voeren en als gevolg van tijdgebrek vroegtijdig moesten worden afgebroken. Tijdens de borrel waren de omstandigheden niet ideaal om deze voortzetten met elkaar gezien de ruimte en de gehorigheid van de ruimte.*
- >> *Goed: enthousiasme, positieve en informele sfeer.*
- >> *Goed voorbereid, complimenten voor alle inzet.*

Vraag 4.1

Vind je het nuttig om de dialoog een vervolg te geven ?

Meerderheid zegt: ja.

- >> *Was prima: weer doen. Volgend jaar weer een beetje bijsturen naar aanleiding van actuele ontwikkelingen.*
- >> *De bereidheid van burgers, huurders, ondernemers om iets te doen aan ET is groot.*
- >> *De vertegenwoordigers van de politieke partijen hebben (nog) niet de antwoorden (we oriënteren ons; komen luisteren; gaan beleid maken). Over dat laatste onderwerp zou bijeenkomst drie moeten gaan wat mij betreft.*

Vraag 4.2

Kijkend naar onze hieronder staande ambities met de dialoog op 12 april, wat beschouw je als de belangrijkste doelen van een vervolg of heb je aanvullingen?

1. Het faciliteren van het uitwisselen van ervaringen en inzichten door Utrechtse aanjagers van de energietransitie:
  - >> *Eens (twee maal)*
2. Het faciliteren van het opdoen van nieuwe relaties en kennissen binnen de regio Utrecht op het terrein van de energietransitie:
  - >> *Eens (viermaal)*
3. Het motiveren (voor zover nodig) en inspireren om regionaal en lokaal door te gaan met de energietransitie:

Geen antwoorden
4. Anders, namelijk:
  - >> *Alle drie (tweemaal)*
  - >> *Ik vond het netwerkmoment zeer nuttig. Jullie hadden goede sprekers uitgenodigd.*
  - >> *Belangrijkste overall conclusie: bestaande wet- en regelgeving zit ons grandioos in de weg.*

Vraag 4.3

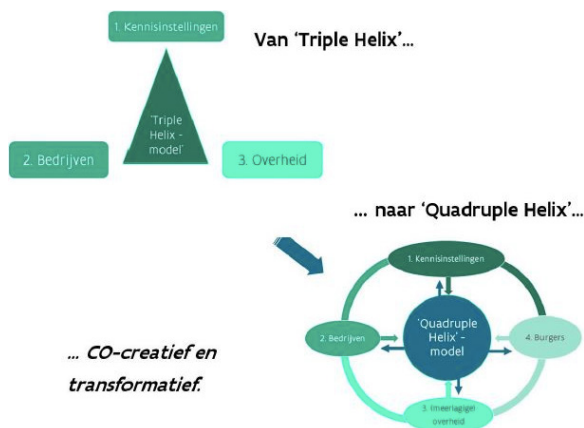
Welke opzet vind je het meest zinvol voor een vervolg?

1. Inhoudelijk breed opgezette dialoog met verschillende deelsessies, zoals 12 april.
  - >> *Dit komt het meest tegemoet aan de grote diversiteit van deelsectoren met hun issues en ervaringen;*
  - >> *Eens, maar wel meer tijd inruimen voor de inhoudelijke gesprekken*
2. Uitdieping van een specifiek onderwerp in workshopvorm.
  - >> *Eens. Uitdieping van een specifiek onderwerp in workshopvorm.*
3. Een andere variant?
  - >> *Rondetafelgesprekken waarbij van tevoren wordt ingeschreven en alle partijen (politiek, inwoners, organisaties, bedrijven etc.) aan tafel zitten. Max 10 personen per tafel met één gespreksleider*

Vraag 4.4

Welke thema's? Hieronder staan een aantal suggesties voor een dialoogvervolg. Wellicht heb jij zelf een eigen voorstel. Waarover moet vervolg-dialoog gaan?

- Najaar 2023 is er een coalitieakkoord beschikbaar van het provinciebestuur. Een van de kernthema's zal de energietransitie wel worden. Laten we dan een dialoog met elkaar aangaan over uitvoering van dat akkoord.
  - >> *Risico dat teveel politiek & beleidsverhaal wordt;*
  - >> *Raad ik nu af, te complex*
  - >> *Dit heeft mijn voorkeur*
- Henriette-dreef is een weeskind: De flat van de BO-EX aan de Henriette-dreef in de Utrechtse wijk Overvecht levert via het Inside Out-project energie op! (pagina 30, Dialoogpublicatie 12 april). In de regio Utrecht (U16) staan tientallen van deze flats.
  - >> *Hoe kunnen we een schaalvergroting bereiken van de productie- en afname, zodat deze betaalbaar en onderhoudbaar wordt? (Voor een respondent die niet aanwezig is geweest op 12 april; wel zijn suggestie doorgegeven.)*
- De samenwerking tussen regionale en lokale overheden enerzijds en kennisinstellingen in de Utrechtse regio anderzijds ter ondersteuning van de energietransitie is nog erg versplinterd. Hoe kunnen we een concreet samenwerkingsbegin maken dat tegemoet komt aan de regio-praktijk en haalbaar is voor de betrokken deelnemers?
  - >> *Concretiseren naar issues/sectoren;*
  - >> *Nog algemener en leuker:*
    - wat gaat er goed in de communicatie van de stad (en hoe merk/hoor je wat er fout gaat).*
    - Wie praat er met wie: toegepast op de Quadruple Helix. [Zie afbeelding.]*
- Een ander thema, namelijk...
  - >> *Denk meer aan issues, innovatie, samenwerking, die gekoppeld is aan wat ik noem deelgebieden of sectoren of opgaven binnen energietransitie (zoals deel al gedaan is in de afgelopen bijeenkomst),*
  - >> *Energietransitie en veiligheid: De grootschalige transitie naar (meer) duurzame bronnen van energie heeft een impact op de fysieke leefomgeving en daarmee op de fysieke veiligheid van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden.*
  - >> *Dialoog is erg gericht op stad Utrecht. Randgemeenten worden in discussie wat onderbelicht. Zij hebben rechtstreeks te maken met keuzes van stad (waterbed-effect). Hoe kunnen we regionaal meer samen optrekken? O.a. delen 'best practice'.*
  - >> *Alle drie de genoemde onderwerpen zijn interessant. Wel is de vraag wie je per onderwerp uitnodigt. Het Inside out project heeft een vervolg in ARV, en een Groei-fondsprogramma. Voor versterken van de samenwerking tussen kennisinstellingen en overheden is een andere groep genodigden dan de aanwezigen tijdens afgelopen sessie. Misschien wel heel praktisch houden: wat kun je als betrokken burger en werknemer/ondernemer doen om de energietransitie te versnellen.*

Hoofdstuk 3

Volledige beantwoording door respondenten per vraag

Vraag 1A.

Welke parallelsessie woonde u bij?

Negen van de tien respondenten woonden parallelsessies bij. Bij enkele sessies waren geen respondenten aanwezig. Hieronder staat de verdeling van de overige negen respondenten over de sessies:

Bijgewoonde themasessies:

1. Utrechtse wijk Vechtzoom en Eneco: *Respondent 2.*
2. Facilitering van bedrijven door gemeenten (Houten): *Respondent 9.*
3. Aquathermie, Utrecht loopt voorop: *Respondenten 5 en 8.*
4. Stand van zaken Regionale Energie Strategie. *Respondenten 3, 6 en 7.*
5. Minder energiegebruik door beperking mobiliteit: *Respondent 4.*
6. Knelpunteninventarisatie energiecoöperaties. *Respondenten 2 en 6.*
7. Industrierrein Lage Weide, *Respondenten 3, 7 en 9.*
8. Windenergie, Utrecht: geen respondenten.
9. Kennisloket over ontwikkelingen van UU-Copernicus Instituut en gemeente Utrecht: geen respondenten.
10. Spitsmijding bij netcongestie: *Respondenten 4, 5 en 8.*

Vraag 1B

Wat ging goed en wat kon beter bij de inleiding en de discussie daarna in de sessie (inhoudelijk en organisatorisch)?

Sessie 1: Utrechtse wijk Vechtzoom en Eneco

- >> *Respondent 2: Ik bracht de ervaringen van mijn initiatief met 'samenwerking' in als leerervaring en 'eye-opener' (zo kan het ook, even los van de vraag of dat het beoogde resultaat had opgeleverd). Dat leidde tot vragen en discussies die nogal snel vertaald werden naar: Wat is het resultaat? Is het wel effectief? Levert dit dan de versnelling van de energietransitie op? Terwijl dit soort vragen nauwelijks op te lossen zijn via het soort ervaringen die ik presenteerde. Reflecteren op dit soort processen en leerervaringen bleek lastiger dan ik verwacht had en misschien ook niet aan te sluiten op ieders vragen.*

Sessie 2

Geen commentaar.

Sessie 3: Aquathermie

- >> *Respondent 5: Ik was zelf spreker, het was een positieve en goed begeleide bijeenkomst.*
- >> *Respondent 8: Goede rol facilitator, veel belangstelling. Wel zeer verschillend kennisniveau deelnemers.*

Sessie 4: Stand van zaken Regionale Energie Strategie

- >> *Respondent 3: Helaas kon door technische problemen de presentatie niet worden getoond, maar de spreker kon prima zijn verhaal vertellen en ontstonden goede inhoudelijk gesprekken met alle deelnemers.*
- >> *Respondent 6: Digitale presentatie werkte niet. Wat mij betreft prima. Hierdoor ontstond een meer open discussie. Presentatie was helder en nodigde uit tot discussie. Goed dat mensen die niet (of minder) aan discussie hadden deelgenomen bij de afronding betrokken werden ook iets te zeggen.*

Netcongestie had bleef wat onderbelicht terwijl dit de flessenhals is waar alle plannen doorheen moeten.
- >> *Respondent 7: Discussie over RES ed. was levendig en zeer de moeite waard. Steven is goede discussieleider. Onduidelijk hoe discussie-resultaat verder doorgespeeld zou worden.*

Sessie 5: Minder energiegebruik door beperking mobiliteit

- >> *Respondent 4: Ik heb de door mij in te brengen aandachtspunten op papier gezet en heb een aktueel dilemma voren ingebracht, behoudens het proces van de Triple naar een Quadruple Helix. [Zie beeld in inleiding en samenvatting] Er kwam een leuke uitwisseling van ideeën op gang: mijn inleiding vormde de aanleiding om met elkaar te brainstormen en ideeën en oplossingsrichtingen voor het dilemma te genereren. Daar ging het mij en de voorzitter van de sessie om.*

Misschien was het voor deelnemers te abstract om man en paard te noemen. Daarom noem ik ook de perspectieven die deelnemers in nagesprekken noemden. Na het sessie-halfuur en in nagesprekken kwamen de volgende perspectieven met "man en paard" naar voren:

- *Een deelnemer wil zorgen voor een gesprek van mij met (de CEO/staf van) het Diaconessenziekenhuis over (duurzame) mobiliteit en het overvolle parkeerterrein.*
- *Wouter Catsburg, wethouder in de Zeist bood mij aan om door te praten over de casus Nieuwe Defensie vestiging in Zeist/Huis ter Heide en bijv het verbeteren van HOV-verbindingen naar Station Amersfoort v.v. ee.a. gestimuleerd door een deelnemer / raadslid uit Zeist*
- *Op Linkeln nodigde Arnout van Dijk (Moblgo en MobiCoop) mij uit voor meer info / om te linken, net zoals Hans Vermaat uit Zeist en zijn Noordweg-VVE-initiatief ivm het belang van autodeel-initiatieven (in relatie tot We Drive Solar/bidirectioneel laden op de Veemarkt in Utrecht & Zeist/Mobigo*

Kortom: zeer content met deze opbrengst, Dank Pieter Jan, Guus & Gerard!

In mijn aftrap had ik inhoudelijk meer aandacht kunnen besteden aan hoe je kunt besparen in het (hoge!) energiegebruik ten gevolge van automobilititeit. Dat had ook

scherper in de titel kunnen staan van sessie 1. Immers: Je “Niet verplaatsen” kost bijvoorbeeld geen fossiele energie. Met de fiets kost het super weinig energie. Met het OV. (trein , bus , tram) deel je energie! Nota Bene: de trein / NS rijdt op 100 % windenergie. Was het zo zoeken - extra toegelicht - naar “man en paard” eenvoudiger geweest?

Sessie 6: Knelpunteninventarisatie energiecoöperaties

- >> Respondent 2: Interessante presentatie van issues en knelpunten die compact in beeld kwam via een uitgereikt infosheet. Maar inhoudelijk nogal bepaald en beperkt werd door het beeld van ‘energiecoöperaties’ en waar die mee bezig zijn. Voor een bepaalde uitsnede klopt dit. En dit werd sterk ‘gereproduceerd’ door de herkenning en inbreng van een aantal deelnemers in de sessie die daarmee de discussie en de framing sterk in hun richting stuurden. Het correspondeerde maar voor een deel met mijn/onze eigen ervaringen, met heel andere vragen en knelpunten. Ik heb dat na afloop en ook via de mail naar met de presentator van de sessie benoemd, in de hoop deze witte vlek in beeld te brengen, ook voor het toekomstig onderzoek en beeldvorming rond energie coöperaties.*
- >> Respondent 6: Was in de aula. Doordat hier twee groepen zaten was het gesprek soms moeilijk te volgen. Goede gespreksleider die zorgde voor een open discussie.*

Sessie 7: Industrieterrein Lage Weide

- >> Respondent 3: De begeleider gaf aan het begin goed de kader aan hoe hij de sessie wilde laten plaatsvinden. Dit zorgde ervoor dat er structuur was en iedereen ook aan het woord kwam. Helaas ontbrak het aan tijd om goed met elkaar inhoudelijk het gesprek te voeren en in het vervolg zou het beter zijn om hier mee tijd voor in te ruimen. Er ontstonden juist hele mooie gesprekken en die moesten wij helaas afbreken.*
- >> Respondent 7: Discussie over Lage Weide was technisch, maar deed het onderwerp wel zeer leven! Ik vond het uitermate boeiend. De gespreksleider leidde de discussie goed. leidde de discussie goed. Wel wat spanning tussen vragen ter verheldering, versus suggesties richting beleid.*

Sessie 8 en 9 werden niet door respondenten bijgewoond.

Sessie 10: Spitsmijding bij netcongestie

- >> Respondent 4: Na een inbreng van het thema netcongestie door Warmold ten Zijthoff kwamen heel veel vragen los. Ik heb ze niet genoteerd. Ik kreeg wel de indruk van een hoog kennisniveau bij de deelnemers + begrip netcongestie. Ook hier een rustige uitwisseling waarin de inleider de regie had en hield.*

Binnen en na het Sessiehalvuurtje is door sessievoorzitters de conclusie getrokken dat we - als we meer tijd hadden gehad - we ook meer hadden kunnen uitwisselen.

- >> Respondent 5; Organisatorisch prima, inhoudelijk soms niet helemaal te volgen.*
- >> Respondent 8: Nuttige sessie.*

Vraag 2

Wat ging -inhoudelijk - goed en wat kon beter op de avond als geheel?

- >> **Respondent 2:** Prettig interview met vooraf goede afstemming over bedoeling en inhoudelijke focus, die bijgesteld werd n.a.v. mijn opmerkingen. De eerste versie van het uitgeschreven interview dekte op belangrijke punten niet de situatie van ons initiatief zoals ik had bedoeld. Dat blijkt vaker lastig voor mensen die de context onvoldoende kennen. Dat vroeg om aanpassingen in de tekst en dat is in goed overleg gedaan. Voor mij is dit een breder aandachtspunt (ook in andere situaties waarin ons verhaal door derden verwoord moet worden), het gaat niet vanzelf goed met inhoudelijke beschrijving en framing.
- >> **Respondent 4:** Bij de voorbereiding stelde de Interviewer me goede open vragen en kwam snel na het interview met een puntsgewijs verslag. (...) Nadat ik dit concept heb aangevuld/verbeterd en aanbod - in overleg - een bijdrage aan de 2de dialoogavond te geven raakte ik het zicht op het definitieve verslag kwijt.
- >> **Respondent 3:** Ik heb geen opmerkingen op ten aanzien het afgenomen interview. Alleen denk ik dat de gekozen titel die bij mijn interview beter anders had kunnen worden geformuleerd. Er staat nu: "Nieuwe vormen van energievoorziening, prima maar wel veilig aanbieden". Dit is niet helemaal wat ik benadrukte in mijn interview, zo ook op 12 april heb aangegeven tijdens de themasessies en bij de eerste bijeenkomst. Wat ik uitdraag is dat: Wij staan voor een veilig energietransitie en denken graag vroegtijdig meedenken over de (nieuwe) risico's die hiermee samenhangen, zodat deze kunnen worden beheerst en gezamenlijk met alle partijen zorgen voor een veilige en gezonde leefomgeving.

Het vroegtijdig betrekken van veiligheidsaspecten bij het vormgeven van de energietransitie verhoogt de acceptatiegraad van de keuzes bij de bevolking en bestuur. Daarnaast willen wij als veiligheidsregio er ook aan bijdragen dat het thema veiligheid geen vertragende factor wordt in het energietransitie proces.

Met de huidige titel lijkt het erop dat wij met een belerend vingertje deze uitspraak doen terwijl wij juist de verbinding zoeken en ons openstellen om gezamenlijk een veilige energietransitie te realiseren.
- >> **Respondent 4:** Leuke, actieve aftrap; Het totaal verslag pdf op 12 april, de dag, waarop de 2de dialoog plaats vond, had beter enkele dagen tevoren voor deelnemers beschikbaar te zijn. En: Het was in dit verband beter geweest dat het door mij uit te werken thema van de 2de dialoog een directe relatie had met het interviewverslag + pdf. Zie schema dat ik heb gemaakt.
[Zie beeld in inleiding en samenvatting.]
- >> **Respondent 5:** Door het uitblijven van de plenaire sessie aan het eind had de avond inhoudelijk geen afronding.
- >> **Respondent 6:** Niets op aan te merken. Was een nuttige en leerzame avond.
- >> **Respondent 8:** Goed om samen kennis te delen.
- >> **Respondent 9:** De complexiteit beter communiceren (waarom moet 'wat' gebeuren)

Vraag 3

Wat ging goed en wat kon beter gelet op de organisatie van de avond en de voorbereiding ervan?

- >> *Ik blijf het thema of vraagstelling van de bijeenkomst en dit netwerk erg breed vinden en daardoor soms lastig te concretiseren. De Energietransitie' dekt (te) veel verschillende deelonderwerpen.*
- >> **Respondent 2:** *Ik vond de ruimtes voor gesprek en ontmoeten heel erg lawaaierig. Dat hoort wel een beetje bij dit soort netwerkbijeenkomsten waar iedereen dicht op elkaar druk pratend bezig is, maar iets minder volume en rumoer zou ik beter vinden.*
- >> **Respondent 4:** *Ik heb uit mijn sessies de indruk gekregen dat veel deelnemers onvoldoende beseffen waar een dialoog voor staat. In een collectieve aftrap kun je wat een dialoog wel of niet is in enkele seconden demonstreren... (eventueel met een acteur/liefhebber/kenner)*
- >> **Respondent 7:** *De aula heeft een beroerde akoestiek en daarom waren de inleidingen niet even goed te volgen. Ik moet ook naar Beter Horen.*
- >> **Respondent 3:** *Het programma zorgde ervoor dat er goede inhoudelijke gesprekken ontstonden met allerlei verschillende partijen. Het was alleen jammer dat het ontbrak aan tijd om deze inhoudelijke gesprekken goed met elkaar te kunnen voeren en als gevolg van tijdgebrek vroegtijdig moesten worden afgebroken. Tijdens de borrel waren de omstandigheden niet ideaal om deze voortzetten met elkaar gezien de ruimte en de gehorigheid van de ruimte.*

Ik vond het weer een hele mooie en inspireerde avond. Fijn dat jullie dit wederom hebben georganiseerd en bedankt daarvoor. Geen opmerkingen ten aanzien van de organisatie.
- >> **Respondent 5:** *Goed: enthousiasme, positieve en informele sfeer. Kon beter: zorgen dat voor het laatste onderdeel er meer zekerheid is dat sprekers er ook kunnen zijn of dat er een backup is.*
- >> **Respondent 6:** *Ik had graag het programma eerder ontvangen (kreeg het nu bij binnenkomst), zodat ik mij beter had kunnen oriënteren op mijn keuze. Ik had ook nog graag even een 1 op 1 gesprek gehad met sommige deelnemers. Nu ging iedereen gelijk naar volgende sessie. Een iets langere pauze (bv 30 minuten) tussen de sessies had misschien die mogelijkheid gegeven. De netwerkborrel aan het eind was daar ook iets te kort voor.*
- >> **Respondent 7:** *Het idee om stof tot nadenken te leveren aan de Provincie was prima. Maar jammer dat de fractievoorzitters er dan niet zijn. Misschien had het materiaal van te voren beschikbaar kunnen zijn om je wat beter in te lezen.*

De logistiek was prima, en idem de leiding vanuit Ad Sanders.
- >> **Respondent 8:** *Goed voorbereid, complimenten voor alle inzet.*
- >> **Respondent 9:** *Meer pilots; ruimte voor experimenten.*

Vraag 4

Een dialoog-vervolg: ja of nee en hoe?

[Inleidende tekst] Bij ons leven verschillende ideeën over een dialoog-vervolg.

Voordat we dat doen, willen we peilen of daar ook behoefte aan bestaat.

Je antwoord zal ook afhangen van de inhoud en vorm, maar in eerste instantie

willen we weten of je een vervolg sowieso zinvol vindt.

Daarna horen we graag van je waaraan een dialoog-vervolg zou moeten voldoen wil deze toegevoegde waarde bieden.

Vraag 4.1

Vind je het nuttig om de dialoog een vervolg te geven ?

Ja/Nee?

- >> *Respondent 2, 3, 4, 5 en 6: Ja.*
- >> *Respondent 8: Dit laat ik graag aan de andere deelnemers over.*
- >> *Respondent 9: De bereidheid van burgers, huurders, ondernemers om iets te doen aan de ET is groot.
De vertegenwoordigers van de politieke partijen hebben (nog) niet de antwoorden (we oriënteren ons; komen luisteren; gaan beleid maken).
Over dat laatste onderwerp zou bijeenkomst drie moeten gaan wat mij betreft.*
- >> *Respondent 10: Was prima: weer doen.
Volgend jaar weer een beetje bijsturen naar aanleiding van actuele ontwikkelingen.*

Vraag 4.2

Kijkend naar onze hieronder staande ambitie met de dialoog op 12 april, wat beschouw je als belangrijkste doelen van een vervolg of heb je aanvullingen?

1. Het faciliteren van het uitwisselen van ervaringen en inzichten door Utrechtse aanjagers van de energietransitie
  - >> *Respondent 2 en 3: Eens.*
2. Het faciliteren van het opdoen van nieuwe relaties en kennissen binnen de regio Utrecht op het terrein van de energietransitie
  - >> *Respondenten 2, 3, 7 en 8: Eens.*
3. Het motiveren (voor zover nodig) en inspireren om regionaal en lokaal door te gaan met de energietransitie.
Geen respondenten.
4. Anders, namelijk:
  - >> *Respondent 5: Combinatie van bovenstaande drie*
  - >> *Respondent 6: Bovenstaande zijn allen juist en wat mij betreft in goede volgorde.
Zou nog wel willen toevoegen: Samenbrengen van politiek en betrokken partijen.*
  - >> *Respondent 8: Ik vond het netwerkmoment zeer nuttig. Jullie hadden goede sprekers uitgenodigd.*
  - >> *Respondent 9: Belangrijkste overall conclusie: de bestaande wet- en Regelgeving zit ons grandioos in de weg.*

Vraag 4.3

Welke opzet vind je het meest zinvol voor een vervolg?

1. Inhoudelijk breed opgezette dialoog met verschillende deelsessies, zoals 12 april.
  - >> *Respondent 2: Dit komt het meest tegemoet aan de grote diversiteit van deel sectoren met hun issues en ervaringen.*
  - >> *Respondent 3: Eens, maar wel meer tijd inruimen voor de inhoudelijke gesprekken.*
2. Uitdieping van een specifiek onderwerp in workshopvorm.
  - >> *Respondent 5: Eens, Uitdieping van een specifiek onderwerp in workshopvorm: Ik blijf, gezien mijn ervaring en kennis benieuwd naar toepassing in het Utrechtse het thema Energie- en Ruimtegebruik van Mobiliteit. Deze heeft mijn voorkeur.*
3. Een andere variant.
  - >> *Respondent 6: Rondetafelgesprekken waarbij van tevoren wordt ingeschreven en alle partijen (politiek, inwoners, organisaties, bedrijven etc.) aan tafel zitten. Max 10 personen per tafel met één gespreksleider.*
  - >> *Respondent 4: Meer in het algemeen kun je denken aan het Thema Meer / minder consumenten? Bijvoorbeeld met Paul Schenderling van Berenschot en Postgroei.nl*
  - >> *Respondent 8: Ik vond het netwerkmoment zeer nuttig. Jullie hadden goede sprekers uitgenodigd.*

Vraag 4.4

Welke thema's

Hieronder staan een aantal suggesties voor een dialoogvervolg.
Wellicht heb jij zelf een eigen voorstel. Waarover moet de vervolg-dialoog gaan ?

1. Najaar 2023 is er een coalitieakkoord beschikbaar van het provinciebestuur. Een van de kernthema's zal de energietransitie wel worden. Laten we dan een dialoog met elkaar aangaan over uitvoering van dat akkoord.
  - >> *Respondent 2: Risico dat teveel politiek & beleidsverhaal wordt.*
  - >> *Respondent 7: Raad ik nu af, te complex*
  - >> *Respondent 4: Voorkeur.*
2. Henriette is een weeskind: De flat van de BO-EX aan de Henrietteedreef in de Utrechtse wijk Overvecht levert via het Inside Out-project energie op! (pagina 30, Dialoogpublicatie 12 april). In de regio Utrecht (U16) staan tientallen van deze flats.
  - >> *Respondent 1: Hoe kunnen we een schaalvergroting bereiken van de productie- en afname, zodat deze betaalbaar en onderhoudbaar wordt ? (Voor een respondent die niet aanwezig is geweest op 12 april, wel zijn suggestie doorgegeven.)*
3. De samenwerking tussen regionale en lokale overheden enerzijds en kennisinstituten in de Utrechtse regio anderzijds ter ondersteuning van de energietransitie is nog erg versplinterd. Hoe kunnen we een concreet samenwerkingsbegin maken dat tegemoet komt aan de regio-praktijk en haalbaar is voor de betrokken deelnemers ?
  - >> *Respondent 2: Concretiseren naar issues/sectoren.*
  - >> *Respondent 4: Nog algemener en leuker: A. wat gaat er goed in de communicatie van de stad (en hoe merk je / hoor je wat er fout gaat) En B. Wie praat er met wie: Toegepast op de Quadruple Helix. [Zie beeld bij Inleiding en samenvatting.]*

4. Een ander thema, namelijk...

>> **Respondent 2:** Denk meer aan issues, innovatie, samenwerking, die gekoppeld is aan wat ik noem deelgebieden of sectoren of opgaven binnen energietransitie (zoals deel al gedaan is in de afgelopen bijeenkomst), ik denk dan o.a. aan:

- Regionaal opwek van stroom op en oplossen van congestie/overbelasting stroomnet.
- Mobiliteit, de elektrische auto als onderdeel van lokaal energiesysteem.
- Warmtetransitie, gekoppeld aan de gebouwde omgeving, eventueel met onderscheid bestaande bouw en infra en nieuwbouw (wat een enorm verschil is), woning-coöperaties (vaak een krachtenvels met gemeenten) en huurders.
- Lokale initiatieven (wat niet gelijk staat aan energievoöperaties), rol en inzet van burgers in hun directe woon- en leefomgeving, koppeling met regionale economie.
- Bio-based en recyclebare systemen en materialen, voorbeelden en potentie.

>> **Respondent 3:** Energietransitie en veiligheid:

De grootschalige transitie naar (meer) duurzame bronnen van energie heeft een impact op de fysieke leefomgeving en daarmee op de fysieke veiligheid van burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. Nieuwe energiebronnen en -dragers brengen vaak 'nieuwe' veiligheidsrisico's met zich mee. Dat zijn risico's waarvan kans op en het effect van een incident nog niet goed in kaart zijn gebracht en/of waarvoor nog weinig betrouwbaar wetenschappelijk of empirisch bewijs bestaat. Toch is 'veiligheid', naast betrouwbaarheid en betaalbaarheid, een voorwaarde voor het ontwikkelen van nieuwe energieprojecten.

Bij het vormgeven van de energietransitie is veiligheid een randvoorwaarde. Hierbij valt te denken aan de risico's voor de omgeving en de daar aanwezige personen als gevolg van het opwekken-, transport- opslag en het gebruik van energie. De adviseurs van de veiligheidsregio zijn deskundig op het gebied van omgevingsveiligheid, zowel door de kennis over veiligheidsrisico's en -maatregelen alsook door expertise over incidentbestrijding en -beheersing. Het vroegtijdig betrekken van veiligheidsaspecten bij het vormgeven van de energietransitie verhoogt de acceptatiegraad van de keuzes bij de bevolking en bestuur. Hoe zorgen wij ervoor dat het aspect veiligheid op tijd betrokken wordt bij alle initiatieven en niet vergeten wordt zoals nu (vaak) het geval is. Laten wij met alle betrokken er voor zorgen dat het thema veiligheid geen vertragende factor wordt in het energietransitie proces. Als veiligheidsregio zetten wij ons hier actief voor in om dit te voorkomen en gezamenlijk met alle partijen er voor te zorgen dat wij een veilige en gezonde leefomgeving overeenkomstig de Omgevingswet (per 1-1-2024 inwerking) met elkaar realiseren en waarborgen.

Kortom laten wij dit ook een plek geven in de dialoog!

Respondent 6: Dialoog is erg gericht op de stad Utrecht. Randgemeenten worden in discussie wat onderbelicht. Zij hebben rechtstreeks te maken met keuzes van de stad (waterbedeffect). Hoe kunnen we regionaal meer samen optrekken? O.a. delen van 'best practice'.

Respondent 8: Alle drie de genoemde onderwerpen zijn interessant. Wel is de vraag wie je per onderwerp uitnodigt. Het Inside out project heeft een vervolg in ARV, en een Groeifondsprogramma. Voor versterken van de samenwerking tussen kennisinstituten en overheden is een andere groep genodigden dan de aanwezigen tijdens afgelopen sessie. Misschien wel heel praktisch houden: wat kun je als betrokken burger en werknemer/ondernemer doen om de energietransitie te versnellen.

Bijlage

**Het programma
van Dialoog 2
over de Versnelling
van de Energietransitie
in de regio Utrecht**

Programma

Energietransitie-dialoog U16

12 April 2023, 19.00 - 22.00 uur.
Academiegebouw, Utrecht

- 19.00 Ontvangst met koffie, thee en water in zaal 1636 (naast de ingang)
- 19.30 Welkomstwoord door Ad Sanders, vice-voorzitter van De Constructieve en voorzitter van de plenaire sessies
- 19.35 Plenaire aanbieding (in de Aula) van de interviews en inleidingen aan de wethouders Lot van Hooijdonk te Utrecht en Paul van Ruitenbeek te Houten
- 19.40 Reactie Lot van Hooijdonk op de interviews
- 19.50 Reactie Paul van Ruitenbeek op de interviews
- 20.00 Verplaatsing naar de parallelsessies
- 20.15 Start eerste ronde parallelsessies
- 20.45 Wisseling van parallelsessie
- 21.00 Start tweede ronde parallelsessies
- 21.30 Verplaatsing naar de Aula
- 21.35 Afsluitende reactie door twee lijsttrekkers provinciale verkiezingen: Huib van Essen (GroenLinks) en André van Schie (VVD)
- 22.00 Einde bijeenkomst

Let op: u kunt deelnemen aan 2 parallelsessies:

één van 20.15 tot 20.45 uur en één van 21.00 tot 21.30 uur.

Deelsessies en locaties vindt u aan de achterzijde van dit programma.

De zalen liggen in de nabijheid van de trap die zich bij de hoofdingang bevindt.

De *Kernkampkamer* en de *Opzoomerkamer* zijn op de 1e verdieping.

Deze twee kamers hebben ruimte voor maximaal twintig personen.

Wilt u tussendoor met een andere dialoogdeelnemer spreken, dan kan dat in zaal 1636 (links van de hoofdingang)

Koffie/thee/water is beschikbaar in zaal 1636 en bij de deelsessie-locaties.

Andere drankjes zijn verkrijgbaar tussen 20.45 en 22.00 uur in zaal 1636.

Deze kunt u alleen betalen met de consumptiemunten die u bij binnenkomst ontvangt. Gebruikt u deze munten niet, dan stellen we het op prijs dat u deze retourneert bij vertrek.

Tijden en zaalindeling parallelsessies

Start eerste ronde parallelsessies (van 20.15 tot 20.45 uur)

Onderwerp	zaal	spreker	gespreksleider
1 <i>Een goede samenwerking van de Utrechtse wijk Vechtzoom en Eneco</i>	Aula op podium	Ad Tourné, Lid kernteam energiecoöperatie van de Utrechtse wijk Vechtzoom	Trude Maas, voorzitter Utrecht Development Board
2 <i>Facilitering van bedrijven door gemeenten: Houten als voorbeeld</i>	Aula achterin bij ingang	Wilko Kistemaker, Projectleider Impact Houten	Peter Blok, lid De Constructieve
3 <i>Aquathermie, Utrecht loopt voorop</i>	Kernkampkamer 1e verdieping, bovenaan trap	Michiel Anten, beleidsadviseur Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	Marcel Schyns, lid De Constructieve
4 <i>Stand van zaken Regionale Energie Strategie</i>	Johanna Westerdijkkamer BG naast ingang	Wijnand Jonkers, beleidsmedewerker Provincie Utrecht	Steven de Waal, vice-voorzitter Utrecht Development Board
5 <i>Minder energiegebruik door beperking mobiliteit</i>	Opzoomerkamer 1e verdieping, bovenaan trap	Jan Korff de Gids, lid van initiatief de Kracht van Utrecht	Pieter Jan Stokhof, lid De Constructieve

Tijd om je te verplaatsen.

Start tweede ronde parallelsessies (van 21.00 tot 21.30 uur)

Onderwerp	zaal	spreker	gespreksleider
6 <i>Knelpunten-inventarisatie energiecoöperaties</i>	Aula op podium	Jesse de Graaff, Bureau 7TIEN, Utrecht	Trude Maas, voorzitter Utrecht Development Board
7 <i>Industrieterrein Lageweide, slim en zuinig met energie</i>	Aula achterin bij ingang	Gretha Boels, Projectleider Energie Collectief Utrechtse Bedrijven	Peter Blok, lid De Constructieve
8 <i>Windenergie, Utrecht loopt achter</i>	Kernkampkamer 1e verdieping, bovenaan trap	Geert Ritsema, Senior beleidsmedewerker Natuur en Milieufederatie Utrecht	Marcel Schyns, lid De Constructieve
9 <i>Kennisloket over ontwikkelingen van UU-Copernicus Instituut en gemeente Utrecht</i>	Johanna Westerdijkkamer BG naast ingang	Paul van Dijk, hoofd energietransitie Gemeente Utrecht en Ninya Jochemsen, Copernicus Instituut UU	Steven de Waal, vice-voorzitter Utrecht Development Board
10 <i>Spitsmijding bij netcongestie</i>	Opzoomerkamer 1e verdieping, bovenaan trap	Warmold ten Zijthoff, regiodirecteur Stedin	Pieter Jan Stokhof, lid De Constructieve